

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Natur, miljö, samhälle

Examensarbete
15 högskolepoäng

**Pedagogers undervisning om regional identitet
med koppling till Öresundsregionen**

*Teachers learning about regional identity
to Öresundsregionen*

Martin Abrahamsson

Lärarexamen 270 hp
Geografi, Miljö och Lärande
2008-01-16

Examinator: Malin Ideland

Handledare: Per Hillbur

Sammanfattning

Examensarbetet undersöker hur och varför geografilärare på gymnasiet tar upp frågor om region och regional identitet i allmänhet, och i synnerhet med koppling till Öresundsregionen. Kvalitativa intervjuer genomfördes med fem pedagoger. Resultatet från undersökningen visar att begreppet region används i stor utsträckning i undervisningen. Regional identitet används däremot inte i lika stor utsträckning som begrepp men finns med som innebörd.

Undersökningen visar även att pedagogerna är väl medvetna om elevers vardag och hur de använder sig av den. Detta är något som kan användas i ett större format i geografins undervisning om region och regional identitet.

Nyckelord: gymnasieskolan, geografi, region, regional identitet i undervisning, elevers identifikation med Öresundsregion,

Förord

Jag vill tacka min handledare Per Hillbur för stöd, support och vägledning under arbetes gång. Bo Nordlund som arbetar på Språkverkstaden på Malmö Högskola har betytt mycket för arbetet.

Innehållsförteckning

Inledning	9
Syfte och frågeställningar	10
Litteraturbakgrund	11
Begreppsdefinitioner	11
Region	11
Identitet.....	11
Regional identitet	11
Varumärket Öresundsregionen.....	12
Integration Öresundsregionen	13
Kommunikation.....	13
Utbildning.....	13
Kultur	14
Regioner	14
Metod	16
Urval.....	16
Datainsamlingsmetod	16
Förberedelser	16
Skapandet av frågeområden	16
Pilotstudie.....	17
Tillvägagångssätt.....	17
Databearbetning	18
Arbetsätt.....	18
Bearbetning av svarsalternativ	18
Reliabilitet	19
Resultat	20
Definition region	20
Definition regional identitet	20
Regioner och regional identitet i undervisningen	21
Elevens regionala identitet.....	22
Framtiden	22
Pedagogers avgränsningar av Öresundsregionen.....	22
Diskussion	24
Synliggörandet av regional identitet i undervisningen.....	24
Regional identitet i undervisning	25
Betydelsen av pedagogers föreställningar om elevens regionala identitet för undervisning	27
Framtida forskning	29
Litteraturlista	30
Bilaga 1	32

Inledning

Intresset för mitt val av examensarbete väcktes i samband med en diskussion angående flygplatsen Kastrup som benämndes som Sveriges nya inrikesflygplats. Det har i sin tur gjort att närheten till Danmark har blivit mer påtaglig och används mer av människor från Sverige. Ju mer jag funderade på detta uppkom en tanke om hur olika platser sammanlänkas och vilken inverkan det har på människor. Med tanke på hur expansiv Öresundsregionen är idag blev jag intresserad av hur pedagoger använder sig av regionen i geografiundervisningen på gymnasiet, samt i vilken utsträckning det förekommer.

Under tiden på lärarutbildningen har även en stark betoning på begreppsbeskrivning varit i fokus i geografiämnet. När diskussionen om Kastrup kom kändes det intressant att undersöka Öresundsregionen utifrån begrepp som är centrala för arbetet, främst regional identitet men även region. Begreppen är viktiga utifrån geografins uppbyggnad och det är även intressant att applicera detta på Öresundsregionen eftersom det är en expansiv region.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur och varför geografilärare på gymnasiet tar upp frågor om region och regional identitet i allmänhet, och i synnerhet med koppling till Öresundsregionen. För att undersöka detta har jag ställt mig dessa frågor:

Hur synliggör pedagoger regional identitet i undervisningen?

Hur undervisar berörda pedagoger om regional identitet?

Vilken betydelse har pedagogers föreställningar om elevers regionala identitet för deras undervisning?

Litteraturbakgrund

Begreppsdefinitioner

För att förstå innehållet i studien presenteras definitioner som är centrala för arbetet.

Begreppen region, identitet och regional identitet förklaras nedan.

Region

Enligt NE (2007) kommer ordet region från latinets regio som betyder läge eller riktning. En region kan vara ett avgränsat område utifrån en geografisk plats, kultur, funktion eller administrativ del (Ek 2003). I beskrivningen av en region är det viktigt att veta vilken innebörd den har. Det utgår från vilket område som beskrivs då en världsdela, ett land eller ett landskap kan definieras som en region. Utifrån den geografiska platsen är det naturen och landskapet som är avgränsningen. Ur ett kulturellt synsätt kan språk, religion eller en gemensam historia utgöra avgränsningen. Den funktionella regionen utgörs av vilken utbredning som finns i form av exempelvis arbetsresor och kontaktnät. Den administrativa avgränsningen utgår från vilka lagar och regler som finns i ett bestämt område som till exempel Sverige (Arvidsson & Persson 2003). Begreppet kan definieras på flera sätt men grunddragen är att det är ett avgränsat område som kan innehålla olika faktorer beroende i vilket sammanhang regionen diskuteras.

Identitet

Identitet härstammar ifrån latinets idem. En individ kan identifiera sig med en bestämd kultur eller nation (Nationalencyklopedin 2007). En definition av identitet är att det betyder densamme. Ristilammi (2003) anser att identitet skapas av erfarenheter i en gemensam omgivning på olika platser genom den uppväxtmiljö, omgivning och bakgrund människan har till olika platser och tidpunkter. Det kan skapas av samhörighet i form av minnen av platser men också av den tillhörighet som finns till en plats, exempelvis en stadsdel (Ristilammi 2003). Det kommer från de sociala konstellationer som var och en har haft från sin uppväxt (Stevens 1998). Identitet kan beskrivas på flera sätt men utgår ifrån hur individen formas utifrån erfarenheter och uppväxtmiljöer som var och en har.

Regional identitet

NE:s (2007) definition av regional identitet är hur en människa tillhör och är förankrad i en region. Regional identitet är något som utgår från en gemenskap eller kultur där individerna delar samma grundtanke, levnadsvillkor och identifierar sig som en grupp gentemot platser

och människor runtomkring. Den är även platsbunden och har en lokal förankring genom en gemensam historia (Idvall 2000). Det är en lång och tidskrävande process att skapa en identifikation med en region (Persson m.fl.1994). För att skapa en regional identitet ska det finnas något som är gemensamt för människans identifikation med en plats. Definitionen är att det ska finnas någon form av gemensam identitet, förutbestämda frågeställningar och egenskaper i regionen. På samma sätt som regionen definieras har individen en bild av sin omgivning och en egen syn på identitet. I avgränsningen utgår en person ifrån fasta egenskaper. Ett exempel är att en person i ett världsperspektiv kan se sig som europé medan ur ett europeiskt perspektiv ser personen sig som svensk (Persson m.fl.1994).

.

Varumärket Öresundsregionen

Bakgrunden till bildandet av Öresundsregionen utgår från en geografisk och politisk ombildning av Europa. Genom formandet av EU och deras grundtanke om gränsöverskridande kontakter och nätverk har Öresundsregionen skapats. Det är även utifrån det som tanken på regionernas Europa växer fram. Öresundsregionen med Köpenhamn och Malmö ses som gränsöverskridande och som en stark kunskapsregion. Målet med varumärket Öresundsregionen utgår från ett ekonomiskt perspektiv, en fungerande infrastruktur, socialt- och kulturellt samarbete. Samarbetet mellan universiteten och forskning var en bidragande orsak till skapandet av regionen (Ek 2003).

Ur ett historiskt perspektiv har det funnits tankar om en förbindelse mellan Sverige och Danmark vilket går tillbaka till 1872 (Ek 2003). Diskussioner om en fast förbindelse har sedan växt sig starkare (Jfr Berg m fl 2000, Jfr Idvall 2000). Argumenten var att framtiden behövde en förbindelse och att det saknades en sådan till det europeiska vägnätet. Fokus på förbindelserna gick från att vara ett nationellt och nordiskt perspektiv till att på 1990-talet få en europeisk prägel och på sikt bli en del av regionernas uppbyggnad (Ek 2003).

Bron blev starten på tanken om ett enat Öresund och visionen om en Öresundsregion. Enligt Anti Paasi är regioners bildning, som kan appliceras på Öresundsregionen, att det måste finnas en gränsutformning, en symbol för nya organisationer och institutioner som arbetar kontinuerligt för att förankra regionen i ekonomiska, kulturella och sociala ärenden (Ek 2003). Med detta menas att Öresundsregionen kan ses som ett varumärke och för att skapa det krävs det att vissa företeelser uppfylls. För att få en regionsförankring mellan Sverige och

Danmark påbörjades bygget av Öresundsbron 1995 och den stod färdig 2000 (Berg, Linde-Laursen, Löfgren 2000). Platsen för Öresundsregionen är intressant utifrån perspektivet att den kan ses som en dörröppnare mellan Europa och Skandinavien. Här är den geografiska platsen lika viktig som skapandet av Öresundsregionen (Ek 2000).

Integration Öresundsregionen

Kommunikation, utbildning och kultur är tre centrala delar som studien vill visa på är centrala i elevers vardag. Kommunikationen i Öresundsregionen med Öresundsbron gör att elever kan utnyttja Köpenhamn till utbildning, arbetsmarknad eller kulturupplevelser. Med kulturlivet syftar jag på konst och populärkultur som konserter och festivaler.

Kommunikation

För att skapa en fungerande region gäller det att utveckla platsen och göra området större och utvecklat. Öresundsregionen har gjort det genom bygget av bron som fungerar som en naturlig länk till nya arbeten, utbildningsmöjligheter och som en väg ut till kontinenten (Ek 2003). Järnvägen är ett sätt att öppna upp den geografiska platsen och skapa en regional tillhörighet (Idvall 2000). I bygget av Öresundsregionen ses bron som en stor del i skapandet av regionen. Brobyggen ses som en byggnation vilken visualiserar, symboliserar och gör platsen enhetlig (Skriftserien Kairos 1999).

Utbildning

Öresundsregionen ses som en ny storregion och nämns som ett kraftcentrum. Regionen har tolv universitet och institutioner som bedriver forskning. Området har även specialkompetens inom högteknologi och är ledande inom det i Skandinavien (Ek 2003). Som en del i integrationen mellan länderna finns Öresundsuniversitetet som består sammanlagt av tolv universitet på bägge sidor av sundet. På Öresundsuniversitet hemsida (2007) står det att syftet med verksamheten är att främja forskning, utbildning, skapandet av kontakter i samhället och i området. Öresundsuniversitetet mål är att skapa en internationell profil, regional förankring och att använda sig av varandra för att stimulera bättre möjligheter. Samarbetet ska öppna möjligheter mot Europa och omvärlden och göra universitetsmiljön i regionen mer tilldragande. Vidare nämns det att Öresundsuniversitet har som målsättning att ha en avgörande roll för utveckling och integration.

Kultur

Kultur är en del i formningen av individens tillhörighet med en region, och kan forma en platsidentitet. Den är en faktor som påverkar var och hur människor flyttar eller stannar kvar. Om det finns i en region kan det definieras som kulturell infrastruktur vilket innebär att det finns kontinuerligt flöde och utbyte av kultur (Egeland & Johannisson 2003). Ett exempel på det i Öresundsregionen är Kulturbro 2000 som syftade till att öka intresset för kultur i regionen. Ett annat exempel är festivaler som Roskildefestivalen som är ett återkommande inslag årligen. Kulturen är ett viktigt instrument för att stärka en regional identitet och har en stark påverkan hos högutbildade människor (Ek 2003). En stark kulturidentifiering kan bidra till att en region skapar en social förankring (Egeland & Johannisson 2003). Det förespråkas av Åke E Andersson som beskriver ett K- samhälle som utgår från kultur, kreativitet, kommunikation och kunskap. Genom att använda sig av platsens historia och kultur kan det utvecklas och skapas en samhörighet.

Regioner

Regioner har haft en betydande roll i geografiämnet. Det finns fyra traditioner som beskriver ämnets historiska utveckling och identitet. Dessa är uppdelade i den rumsliga, den naturgeografiska, människa - miljö och den regionala traditionen. Tidslinjen går från antiken fram till mitten av 1990- talet. Forskningen inom geografiämnet har berört rum, plats och region.

En förskjutning i begreppet region har skett från att vara beskrivande till att vara ett redskap för att förklara sammanhang och att förstå dem. Definitionen av begreppet har utgått från naturförhållanden till användning inom ekonomi, politik och kultur (Molin 2006).

Forskningen kring regioner genom samhällsorienterad och teoretisk geografi har varit omfattande bland geografer från mitten av 1900-talet och framåt. Precis som Molin (2006) beskriver har fokus på landskaps- och naturinriktad forskning övergått till att vara mer samhällsinriktad. Fokus ligger nu istället på spridning och kontakter som har betydande roll i rummet och bildar olika förhållanden mellan platser och lägen.

I kursplanen på skolverket står det följande om regional identitet i geografiämnet:

”Ämnet syftar vidare till att ge kunskaper om regionen, insikt om dess möjligheter och förståelse av dess särart, varigenom en regional identitet byggs upp” (Skolverket 2007)

”Under senare år har teori- och metodutvecklingen inom geografin i allt högre grad riktats mot att studera rumsliga processer och samband samt deras förutsättningar och resultat. I sådana process- och konsekvensinriktade geografistudier framträder ämnets teorier och begrepp som är användbara i olika skalor, lokalt, regionalt och globalt. Geografisk teori berör främst frågor om närhet, avstånd och utrymme, och viktiga begrepp är plats, lokalisering, utbredning, flöden, region, rumslig interaktion och rumsliga förändringar. Grundläggande för geografiämnet är att arbeta med en helhetssyn på omvärlden där centrala begrepp och fakta vävs in i ett större sammanhang” (Skolverket 2007)

Litteraturbakgrunden har tagit upp begreppen region, identitet och regional identitet. Detta för att förstå vilken innebörd begreppen har och skapa en förståelse hur de kan användas. En kort introduktion till varumärket Öresundsregionen och dess uppkomst finns med för att förstå hur det varit innan och vilka möjligheter som en region kan skapa. Litteraturbakgrunden tar även upp kommunikation, utbildning och kultur vilket är med för att det spelar en betydande roll för hur Öresundsregionen kan kopplas till elevernas vardag. Hur regioner har belysts i geografiämnet är även intressant då det skett en förändring angående hur begreppet bearbetas och finns med i kursplanen i geografi.

Metod

I metodavsnittet förklaras vilket urval och vilken forskningsmetod som använts i studien. Här klargör även hur tillvägagångssättet och bearbetning av resultatet har utförts.

Urval

I studien intervjuades fem pedagoger som undervisar i ämnet geografi. Samtliga pedagoger undervisar på samma gymnasieskola i Skåne. Att alla pedagoger är från samma skola kan ha påverkat resultatet på det sättet att de undervisar på samma sätt men även att diskussioner har skett i arbetslaget vilket skulle kunna skapa ett visst resultat.

Datainsamlingsmetod

Intervjuerna har utgått från en kvalitativ metod. Med det menas att den utgår från hur individen uppfattar sin värld (Bell 2000), i mitt fall, geografiundervisning och elevers föreställningar om Öresundsregionen. Intervju är ett muntligt kommunikationsmedel som används för att ta reda på individens åsikter och uppfattningar (Ejvegård 1993). Studien utgår från styrd eller fokuserad intervju som betyder att vissa frågeområden eller teman diskuteras. Intervjun följer en struktur genom frågeområden och blir som ett samtal där intervjuaren styr in respondenten på frågor (Bell 2000). Metoden ger svar på pedagogens attityder och undervisningsinnehåll vilket passar in på studiens syfte och frågeställningar (Johansson & Svedner 2006). Studien är inte övergripande för alla geografilärare på gymnasiet utan ger en inblick i en del föreställningar och uppfattningar som förekommer på aktuell undersökningsskola.

Förberedelser

Skapandet av frågeområden

Intervjuguiden utgår från studiens syfte och frågeställningar, därefter skapades frågeområden. För att undersöka vad som var relevant för intervjun börjades frågeställningarna bearbetas. Region och regional identitet var centrala begrepp i studien och frågeområden skapades utifrån dessa. En applikation av begreppen är hur lärare synliggjorde det i undervisningen och hur deras föreställningar var om elevers samhörighet med Öresundsregionen. Genom att återknyta till studiens syfte, att undersöka hur gymnasielärare ser på elevers identifikation med Öresundsregionen var det viktigt att arbeta fram en bild om hur lärare avgränsar

regionen. Det lämpligaste hjälpmedlet för att få en överblick över ett område var att använda sig av en bil- och turistkarta över Skåne och östra Själland.

Intervjumallen (se bilaga 1) består av flera frågeområden. Ett område var en avgränsning av Öresundsregionen, med och utan en karta. Region och regional identitet finns med i flera frågeområden. Dessa utgick från lärarnas uppfattningar om begreppen fanns med i ämnet, i undervisningen och vilken innebörd de hade för eleven. Det applicerades på frågeområden om elevernas föreställning och regional identitet med Öresundsregionen. Ett frågeområde är Öresundsregionens framtid och elevers delaktighet i den. Öresundsregionen är i ett tidigt skede och dagens elever kommer eventuellt vara en del av regionens framtid. Det är därför intressant att bilda sig en uppfattning om lärarnas syn på saken. Den teoretiska bakgrunden fungerar som komplement och stöd i mitt val av frågeområden och som mall för att bearbeta svarsalternativen.

Pilotstudie

Genom att använda en pilotstudie på en lärarstudent med inriktning mot Natur, Miljö och Samhälle skapades en inblick huruvida frågeområdena fungerade. Intervjun spelades in och bearbetas. En karta över Skåne och östra Själland användes som ett hjälpmedel för att kunna diskutera frågeområdena. Lärdomen av att spela in intervjun och att använda en karta var ett fungerande sätt vilket sedan användes vid de slutgiltiga intervjuerna. Pilotstudien var ett användbart sätt att ta reda på och undersöka hur intervjumallen och hjälpmedlen fungerade.

Tillvägagångssätt

I ett tidigt stadium under hösten undersöktes möjligheterna om lärarna kunde tänka sig att delta i studien. Veckan innan intervjun mailades information ut om studien och dess tidsomfattning till aktuella respondenter. Omfånget var bestämt till 45 minuter och det erbjöds två dagar för intervjuerna. Det gjordes för att minimera tiden för intervjuerna och ha mer tid till bearbetning. Tidsbokning skedde genom mail och telefonkontakt. Mailet skickades till sju geografilärare och resulterade i svar från fem. Det kan bero på att det var fem som blev kontaktade i ett tidigt stadium medan två personer kontaktades en vecka innan intervju och då via mail. För att skapa en rättvis bild av svarsalternativen fick de inte någon förhands information om vad intervjun skulle innefatta förrän intervjun påbörjades. Den enda information de fick innan intervjun var att studien handlade om Öresundsregionen. Syftet med att hålla intervjuerna under två dagar var att minimera diskussionerna mellan lärarna för att

påverka svaren från intervjuerna. Det påpekades även för lärarna under intervjun. Studien kunde kompletteras av intervjuer med elever vilket hade varit frestande, men avgränsades till att innefatta endast lärare. Intervjuerna med lärarna skedde enskilt och bedrevs på lärarnas skola, i ett grupprum som står i anknytning till geografiundervisningen. Innan intervjun presenterades syftet med undersökningen och hur den skulle gå tillväga. Upplägget förklarades som ett samtal som utgick från förutbestämda frågeområden. De visades inte för pedagogerna under intervjun utan användes som en checklista för att se till att alla områden diskuterades. Respondenterna blev varse att intervjun skulle spelas in för bearbetning och dokumentation. Pedagogerna blev medvetna om att deras namn eller skola inte skulle namnges i studien. Tiden för intervjuerna varierade allt från 25 minuter till 45 minuter. Under intervjun fördes kompletterande anteckningar. Under samtalen kunde frågeområdena komma i olika ordning men bockades av på checklistan allteftersom.

Databearbetning

Arbetsätt

Bearbetning av intervjuerna gjordes genom att läsa igenom anteckningarna. Intervjuerna bandades och bearbetades text för text. Under första dagen gjordes tre intervjuer och bearbetning av dessa gjordes under samma dag. Resterande intervjuer gjordes dagen därpå och bearbetades som ovan. Bearbetningen gjordes genom att lyssna på den inspelade intervjun samtidigt som samtalet skrevs ner utifrån de frågeområden som intervjun utgick ifrån. Efter att intervjuerna var färdigbearbetade användes anteckningarna och de utskrivna intervjuerna för att redogöra svaren. Dessa utgick från studiens frågeställningar.

Bearbetning av svarsalternativ

För att kunna mäta svarsalternativen från intervjuerna var det tvunget att fundera kring vad frågeområdena innebar och fundera över studiens frågeställningar och litteraturbakgrund. I frågeområdena hade region och regional identitet en central roll och dessa var viktiga att undersöka innebörden av. Region och regional identitet är begrepp som kan tolkas på flera olika sätt. Definitionen i bearbetningen blev att en region var ett avgränsat område som kunde innehålla flera faktorer beroende på vad som diskuterades. Regional identitet fick en definition av att det skulle finnas en gemensam anknytning och att den skulle vara platsbunden. Hur pedagogerna använder begreppen i undervisningen och ämnet bearbetades dels genom att undersöka hur regioners utveckling har skett i geografiämnet och dels hur kursplanen i geografi definierar region och regional identitet. Bearbetningen av

Öresundsregionen och elevernas framtid i regionen utgick från olika infallsvinklar. Platsen var viktigt att bearbeta och definitionen utgick från att vara geografisk, kulturell, administrativ eller funktionell. Utifrån litteraturstudien framställdes tre inriktningar som skulle bearbetas i regionen. Infrastrukturens roll är en inriktning där tillgänglighet och avstånd är centrala och framförallt med vetskapen om att Öresundsregionen bildades genom Öresundsbronns uppkomst. Utbildningens roll i regionen är intressant för att se hur attraktiv den är gentemot andra utbildningsplatser. Ur ett kulturellt perspektiv är det intressant att se vilket utbud som regionen har att erbjuda.

Reliabilitet

Reliabilitet är ett uttryck för tillförlitligheten och användbarheten av ett mätinstrument, i mitt fall intervjun (Johansson & Svedner 2006). Under intervjun användes samma procedur under samtliga tillfällen. Intervjun startade med ett samtal om vardagliga saker för att lätta upp stämningen och få personen mer bekväm. Syftet förklarades för respondenterna och vad som förväntades av dem. De blev informerade om att deras namn och skola är anonyma i arbetet. Under varje intervju bockades samtliga frågeområden av som berördes. Samtliga intervjuer bedrevs i samma rum med samma yttre förutsättningar. Utifrån detta hade intervjun samma förutsättningar vid varje tillfälle. Dock kom en lärare för sent till sin intervju och var stressad vilket kan ha påverkat svarsalternativen under intervjun.

Resultat

Resultatdelen utgår från delar av frågeområden som har utarbetats och använts i intervjuerna med berörda pedagoger (se bilaga 1). Fokus ligger på region, regional identitet som begrepp. Vidare i resultatet presenteras begreppen utifrån undervisning och elevfokus, framtiden och avgränsningar om Öresundsregionen.

Definition region

Pedagogerna definierar region på olika sätt. En pedagog definierar region utifrån att det kan vara ett litet eller ett större område i världen, beroende på vad som diskuteras. Pedagogen nämner även att det kan vara en lokal region som exempelvis Skåne, men även Sverige i Europa. Vidare fortsätter samma pedagog att förklara att en region är ”*en mindre region fast med fler detaljer som kartan*”. Vidare resonemang om regionen definieras av en annan pedagog som ett område som kan sträcka sig större än en stad som har flera referenspunkter, det vill säga utbildning, arbetsplatser, språk och nöjen som förenar. Pedagogen sammanfattar det genom att förklara att en region är något som har ”*flexibla gränser med flera faktorer som är gemensamma*”. En annan pedagog ser regionen som ett geografiskt område som knyter ihop olika funktioner som till exempel sjukvård. Det kan även vara ett karaktäristiskt naturlandskap eller ett industrilandskap, exempelvis det gamla Ruhrområdet i Tyskland.

Gemensamt för pedagogerna är att de anser att regionen är något som är gränsöverskridande, avgränsande och beror på vilka förutsättningar som formas. En pedagog exemplifierar det genom att förklara att en region kan var funktionell, utgå ifrån ett samhälle och innefatta beslutande organ.

Definition regional identitet

I svaren om regional identitet kan det urskiljas att identiteten sätts in i vilket sammanhang som behandlas. En pedagog känner sig svensk men kan även känna sig som en europé beroende på sammanhanget. Pedagogen känner en samhörighet oavsett om det är en europé eller svensk som möts och det är något som uppfattas med positiva känslor. Ur lärarnas identifikation finns det personer som exempelvis identifierar sig som europé, svensk, skåning, och helsingborgare. Det som återkommer är i vilket sammanhang som det utgår ifrån.

I Öresundsregionen finns det ingen regional identitet enligt pedagogerna. En nämner att skapandet av begreppet kom tillsammans med bygget av bron. Tidigare har det funnits en region men bygget av bron har gjort att kan på sikt skapas en regional identitet. Vidare resonemang om identiteten i Öresundsregionen nämns av en pedagog utifrån att det krävs en gemensam historia som tar tid att bygga upp. För tillfället finns inte det enligt pedagogerna men nämner att *”ett litet frö till identitet i regionen är sått, en anda som ju längre tiden går kommer att växa”*.

Regioner och regional identitet i undervisningen

Pedagogerna använder region i undervisningen genom att förklara ordet som en definition. En pedagog tolkar begreppet som viktigt och kan återge det som ett naturlandskap eller en samhällsgeografisk region. Flera pedagoger ger samma svar om att en region är ett viktigt begrepp att förklara. Pedagogerna använder begreppet när de diskuterar andra avsnitt i geografin som till exempel näringsliv, klimatologi, geologi eller jordens uppbyggnad. Problematiken med region beskrivs av en pedagog *”som att det är svårt att knyta ihop regionen fragmentariskt”* och menar att sin undervisning gärna skulle få utgå från avsnitt om regioner likadant som geologi, klimatologi eller näringsliv. Istället används begreppet i flera avsnitt och mycket av undervisningen kan appliceras på olika regioner och områden. En pedagog använder det som ingång till EU och uppbyggnaden av dess organisation. Begreppet används även till att arbeta med städer. En pedagog utgår från Malmö i sin undervisning till ett vidare omvärldsperspektiv. Pedagogen ser vinster med det genom att *”kopplingen till Malmö är naturlig då det är Skånes största stad och Öresundsregionen är ett stort ekonomiskt centrum”* och fortsätter förklara att det är viktigt att använda närmiljön i förklaringen om regioners uppbyggnad. En annan pedagog ser möjligheter med att använda Öresundsregionen i sin undervisning och diskuterar utifrån tätare avstånd och kommunikation. Ett exempel är utbyggnaden av järnvägen med Kustpilen och utbyggda vägar som E22an. En pedagog förklarar de täta avstånden och kommunikationer med att det blir *”som ringar på vattnet”*. Appliceringen på Öresundsregionen i undervisningen sker genom att diskutera integration och hur befolkningsmönster med inflyttning och utflyttning ser ut intill regionen. En pedagog har uppmärksammat att skolan erbjuder danska som ämne och har sett ett ökat intresse hos elever att välja danska framför tyska och franska. Det ses som positivt och skulle kunna ha göra med att arbeta eller studera på den danska sidan av Öresundsregionen i framtiden.

En pedagog jämför regional identitet som ett identitetsbegrepp som är beroende av ens omgivning. På så sätt används närmiljön till något som kan vidgas från ett lokalt till ett globalt perspektiv. Några av pedagogerna använder regional identitet i näringslivs- och befolkningsavsnittet men beskriver det som ”i en liten utsträckning” eller ”i förbifarten” i undervisningen.

Elevers regionala identitet

Pedagogerna anser att eleverna identifierar sig med sin ursprungsort eller stad. Det är i den närhet som du lever i. En pedagog anser att eleverna behöver trygghet och hemmahörighet och förklarar det med att ”*ju yngre man är behöver man hemmahörighet*”. En annan nämner att identiteten byggs upp genom sin skola, föräldrar eller i ortens fotbollsklubb. Det kommer alltid att finnas en medvetenhet om sitt arv och ursprung men den kommer inte alltid vara lika bunden. Det framkommer att regional identitet är beroende av sammanhanget det sätts i och förklaras av en pedagog; ”*skåning, på sin höjd svensk*” över hur elever förklarar var de kommer ifrån.

Framtiden

Samtliga pedagoger anser att elever kan ha nytta av Öresundsregionen i framtiden och det diskuteras om närheten till Köpenhamn och Kastrup flygplats. Den svenska sidan av Öresundsregionen diskuteras inte av pedagogerna på samma sätt som på den danska. En av pedagogerna ser den svenska sidan som attraktiv eftersom flera studenter från kringliggande orter söker sig till deras skola. Det beror på att kommunikationen och tidsperspektivet har minskat. Närheten till Köpenhamn bidrar också till att den blir mer attraktiv. Här nämns arbete, studietillfälle och kulturutbud som bidragande faktorer. Flera pedagoger nämner att det finns en närhet som gör att exempelvis Malmö och Lund kan på sikt blir förorter till Köpenhamn.

Pedagogers avgränsningar av Öresundsregionen

Öresundsregionen avgränsades först utan en karta och sedan med en karta. Innan kartan introducerades såg flera pedagoger regionen som en sträcka längs med Öresund, mellan Helsingborg och Trelleborg på den svenska sidan och mellan Helsingör och Köge på den danska sidan. Centrum för Öresundsregionen utgick enligt pedagogerna från Malmö och Köpenhamn, framförallt på grund av bronns uppkomst och plats. Anledningen till att Helsingborg pekades ut var till stor del på grund av tågförbindelserna till Malmö. Det

nämndes även att sträckan Helsingborg – Helsingör är en naturlig förbindelse till Danmark och till Köpenhamn. Flera pedagoger påpekade var brons uppkomst kärnan i regionens framväxt. En av pedagogerna utgick ifrån att det inte finns någon Öresundsregion. Istället menade pedagogen att regionen innefattade kuststräckan i Öresund och denne kunde inte se vad det var som gjorde att exempelvis Höör och Hilleröd har något gemensamt. Utifrån innehållet av intervjuerna kan det tydas att Öresundsregionen i stor utsträckning handlar om Malmö – Köpenhamn och hur den växer sig samman och pedagogerna gav svar ”*som ett samarbete mellan Köpenhamn – Malmö*” och ”*där säcken knyts ihop*”.

Med kartan blev Öresundsregionen avgränsning större och innehöll i stort sett hela Skåne. På den danska sidan blev utbredningen av regionen också större, då orter som Roskilde och Odense tillkom. Dock påtalades det av pedagogerna att Öresundsregionens kärna utgick ifrån Köpenhamn – Malmö men att kommunikation och dagens förbindelser gör att regionen sprider ut sig. Tidsavståndet nämndes som avgörande för att känna delaktighet med kärnan som argument för regionens utbredning. En pedagog nämnde det genom: ”*en timme från Höör till Kastrup är ingenting*” och en annan med: ”*tar det en timme till kärnan är man med*”.

Diskussion

Syftet med studien är att undersöka hur och varför geografilärare på gymnasiet tar upp frågor om region och regional identitet i allmänhet, och i synnerhet med koppling till Öresundsregionen. För att undersöka detta har jag ställt mig dessa frågor:

Hur synliggör pedagoger regional identitet i undervisningen?

Hur undervisar berörda pedagoger om regional identitet?

Vilken betydelse har pedagogers föreställningar om elevers regionala identitet för deras undervisning?

För att ta reda på ovanstående frågeställningar användes kvalitativa intervjuer av gymnasielärare som undervisar i geografi. Intervjun utgick ifrån frågeområden för att undersöka mina frågeställningar. I diskussionen behandlas resultaten med utgångspunkt från frågeställningarna och därefter diskuteras fortsatt forskning.

Synliggörandet av regional identitet i undervisningen

För att försöka synliggöra regional identitet i undervisningen var det viktigt att ta reda på vad begreppet region betyder för pedagogerna. I intervjuerna och i studiens bakgrund definieras region med likvärdiga definitioner och innebörd. Region definieras som ett avgränsat område som utgår ifrån en geografisk plats, funktion, kultur eller administrativ del (Arvidsson & Persson 2003). Detta finns med i intervjuerna och förklaras. En intressant iakttagelse är att begreppet region var från början beskrivande men blev allteftersom en applicering på Öresundsregionen. Möjligtvis kan det bero på att intervjuerna med pedagogerna startade med en avgränsning av vad Öresundsregionen innefattade, först utan karta och sedan med. Det anses som positivt eftersom regionbegreppet är föränderligt, och det har skett en förändring i begreppets innebörd från att vara beskrivande till att kunna applicera det på verkligheten (Molin 2006). Detta var även något som pedagogerna arbetade utifrån och styrks även av Molin som menar att forskningen har gått från att vara naturinriktad till en mer samhällsinriktad forskning.

Regional identitet kan definieras hur en person känner tillhörighet och förankring med en plats. Det finns en lokal förankring eller gemensam historia (Idvall 2000). I intervjuerna kommer det fram att pedagogerna anser att eleverna har en anknytning till sin uppväxtmiljö. Den lokala förankringen utgår från en anknytning till föräldrar, skola eller en fotbollsklubb. Den formas genom erfarenheter inom en gemensam omgivning och i vilken tidsram och omständigheter som finns på platsen (Ristilammi 2003). Tankar finns kring att den förändras under uppväxten och hur vi uppfattar vår omvärld. Flera av samtalen med pedagogerna utgick från vilket sammanhang som diskuterades. Ett exempel som nämndes var är att i ett världsperspektiv är individen europé men ur ett svenskt perspektiv skåning (Persson m.fl.1994). Min uppfattning om det är precis som med regionbegreppet att det finns en flexibilitet som är beroende på vilka ramar som finns. Det är även viktigt att ha en förståelse för var elever kommer ifrån eftersom de utgår från olika bakgrunder som gör att de har olika synsätt till regioner och regional identitet. Den kulturella regionen diskuteras utifrån att det går att studera danska i skolan och att vi har en gemensam historia med Danmark. Detta kan ses som ett sätt att skapa en regional identitet och att det finns ett utbyte i regionen. Framförallt ser pedagogerna elevernas del i regionen i form shopping, uteliv och nöjen. Min bakgrund till Öresundsregionen är att konserter, festivaler och idrottsevenemang är något som styrker regionens betydelse och som även studiens bakgrund med kulturens roll som en viktig del. Det kan inte urskiljas under intervjuerna. En pedagog nämner kulturens roll vilket kan kopplas till framförallt kommunikations roll i bilden av ett K- samhälle (Ek 2003). Det kan även appliceras på hur pedagogerna tolkar hur ungdomar använder Öresundsregionen. På sikt är min uppfattning att det kan vara en ingångsport till att arbeta med Öresund som region men även med begreppet regional identitet.

Regional identitet i undervisning

I undervisningen är region ett begrepp. Det beskrivs som ett viktigt begrepp och används i flera avsnitt som exempelvis näringsliv, geologi och klimatologi. Med näringsliv menas hur folk bor, hur system i områden är uppbyggda, i geologin kan en region vara ett specifikt område som har en unik natur, till exempel Allvaret på Öland. Inom klimatologin kan det röra sig om olika områden som till exempel vid vändkretsarna som har mycket regnskogsklimat. Flera av pedagogerna utgår inte från en region för att planera undervisningen. Det är lättare att använda sig av regionen när undervisningen utgår från ett annat tema. Utifrån intervjuerna kan det urskiljas att en del pedagoger gärna vill utgå från en region och frånga sina läroböcker och avsnitt. Problematiken ligger i att inom vissa regioner finns inte allt som ska diskuteras

och då är det lättare att utgå från andra avsnitt för att exempelvis diskutera regionens näringsliv. Det är intressant att en av pedagogerna vill utgå från Malmö för att skapa en början till ett omvärldsperspektiv. Pedagogerna nämner hur Malmö är Skånes ekonomiska centrum vilket anses vara en bra utgångspunkt. Undervisningen följer kursplanen i geografi som menar att *”ämnet syftar vidare till att ge kunskaper om regionen, insikt om dess möjligheter och förståelse av dess särart, varigenom en regional identitet byggs upp”* (Skolverket 2007). Det är även positivt att pedagogerna utgår från det lokala för att sedan vidga undervisningen till en global nivå, något som styrks av kursplanen. Den regionala identiteten används inte i stor utsträckning i undervisningen utan nämns i ett perspektiv som kan utgå från ett lokalt perspektiv för att vidga det till ett globalt perspektiv. Även fast det var fokus på Öresundsregionen kunde det ha funnits en regional identitet exempelvis hur vi lever i Sverige gentemot andra länder eller världsdelar. Ur intervjuerna kan utläsas att flera pedagoger arbetar med begrepp i sin undervisning där regionbegreppet är tydligt förankrat i undervisningen. Däremot är regional identitet inte lika starkt förankrad som begrepp men dock diskuteras betydelsen av lokal förankring i form av företag, kända personer mm. Min tanke är att regional identitet som begrepp blev sammankopplat med Öresundsregionen under intervjuerna, vilket kan ha lett till att pedagogerna endast applicerade regional identitet på denna region. Det kan ha medfört att resultaten och fokus på regional identitet inte synliggjorts på samma sätt som regionbegreppet i undervisningen.

En pedagog tillämpar regionen på Öresundsregionen och förklarar problematiken med lagstiftningen. Regionen ses som en administrativ avgränsning och används i undervisningen genom att den kan vara en kommun eller stat. Regionen blir som en stor arbetsregion där det går att resa längre för att arbeta eller vara bosatt, det vill säga arbete sker på en sida av sundet och boende på den andra sidan. Här förekommer region och regional identitet från andra arbetsområden i skolan som i detta fall utifrån näringslivet. Begreppen spelar stor roll men är inte involverade som starka begrepp utan mer som innebörd i arbetsstoffet. Den funktionella regionen nämns genom kommunikation och infrastrukturens utbredning där Öresundsbron är involverad och har gjort området mer utbrett samtidigt som avstånden har minskat. Framförallt är det genom bättre vägar och tätare tågförbindelser som har gjort att närheten har ökat i regionen. E22an och Kustpilen är exempel som ökat närheten till Öresundskärnan, som beskrivs som Malmö och Köpenhamn. Att det tar en timme till kärnan av Öresundsregionen att pendla känns rimligt trots att det är långt geografiskt. Det synsätt är något som förändrat tanken och gjort att en eventuell Öresundsregion kan komma att skapas på sikt.

Öresundsregionen och regional identitet finns med i undervisningen och det finns möjligheter med ämnet. Att det inte används mera kan ha en förklaring att läroboksinnehållet följs eller att geografiämnet är så pass brett att man inte hinner ta upp det under geografins A- kurs. En av pedagogerna förklarar att regionbegreppet kan utvecklas mer i geografins B-kurs och användas mer på Öresundsregionen. Samtidigt som Öresundsregionen utgör en liten del av undervisningen kan det urskiljas under intervjuerna att pedagogerna anser att region och regionalidentitet har en viktig roll. Ord som närhet, avstånd, utbredning, lokalisering och rumsliga förändringar återses i intervjun och är en geografisk teori som omnämns i kursplanen som byggstenar i geografiämnets karaktär och uppbyggnad. Det är kanske ett sammanträffande som återigen appliceras på Öresundsregionen och som pedagogerna använder när de förespråkar om begreppet region. Grundläggande för geografiämnet att det finns en helhetssyn på omvärlden där begrepp och innehåll ses i ett större sammanhang (Skolverket 2007). Min tanke är att pedagoger ständigt arbetar med begreppet region men kanske inte appliceras det på just Öresundsregionen förrän de intervjuades. Geografiämnets uppbyggnad förenklar det till att applicera det i undervisningen och kanske kommer någon av de intervjuade att utgå ifrån Öresundsregionen i större utsträckning i framtiden. Det är även en tanke att regional identitet finns där men att det inte har fått den genomslagskraften som begrepp som exempelvis region har.

Betydelsen av pedagogers föreställningar om elevers regionala identitet för undervisning

Utifrån intervjuerna har det framkommit att pedagogerna arbetar med både region och regional identitet. Dock är det inte begreppen som är i fokus utan själva begreppens innebörd. Närmiljön används i undervisningen, dock ej specifikt på Öresundsregionen. Dock är flera pedagoger positiva till Öresundsregionen och de anser att det finns en positiv framtid i regionen. På sikt kan det skapas och finnas en regional anda i Öresundsregionen. Att svaren om en regional identitet inte finns i regionen hos dagens elever behöver inte ses som ett nederlag. Flera pedagoger nämner på sikt att det kan skapas en regional anda i regionen och att dagens elever har nytta av den. Något som kan påverka svaren är att dagens elever inte har upplevt regionen med Öresundsbron under sin barndom. Det ska även påpekas att det kan finnas en regional identitet hos elever i Skåne eftersom studien är baserad på pedagogers föreställningar om elever, och därför inte ger någon generell bild i frågan.

Minnen diskuteras av pedagogerna och hur de formar platser och vilket förhållningssätt som skapas till platsen. Min fundering är att dagens elever kan skapa egna uppfattningar om Öresundsregionen och forma minnen som kan påverka hur de tänker. Intervjuerna gav svar på att minnen formas beroende på inställningen till olika företeelser. Alla pedagoger var positiva till brons inverkan och till Köpenhamn. Detta kan leda till att pedagogerna kan fortsätta att arbeta med Öresundsregionen i sin undervisning och även med begreppet regional identitet. På så sätt kan lärare påverka elevers inställning om deras regionala identitet. En tanke som väcktes är att geografiämnet är tvärvetenskapligt vilket gör att det går att arbeta mycket med region i flera ämnesområden. Pedagogerna har varit inne på flera ämnen som exempelvis näringsliv, geologi och klimatologi. De har en stor inblick hur elever använder regionen genom shopping, nöjesliv och kultur. Detta anser jag är en bra inkörsport till vidare arbete. Att region, regional identitet eller Öresundsregionen inte belyses i läroböckerna i den utsträckning som pedagogerna önskar är inget hinder för att inte arbeta med det. Genom att använda elevernas infallsvinklar och även det stora massmediautbudet som finns om Öresundsregionen är det enligt mig en bra grund för undervisningen. Det finns även en stark förankring i kursplanen i geografi som styrker lokal förankring och begreppsförståelse. Flera pedagoger är överens om att en regional identitet i regionen kan utformas men det är en tidskrävande process. I nuläget kan pedagogerna använda sig av att eleverna har en identitet som kännetecknas av sin ursprungsplats. Detta anser jag är en utmärkt utgångspunkt i undervisning om region och regional identitet i Öresundsregionen. Flera pedagoger har tankar om elevers regionala identitet, dock kan jag inte urskilja att de använder sig av den i sin undervisning.

Som det tidigare har nämnts går det att arbeta med regional identitet i Öresundsregionen som utgår från eleverna. Dock är det inte något dessa pedagoger har gjort i större utsträckning hittills. Möjligtvis kan det bero på att tanken om regional identitet i Öresundsregionen inte har belysts innan studien gjordes. Min förhoppning är att det ska arbetas mer med detta i framtiden eftersom Öresundsregionen är i en expansiv fas och region och regional identitet är enligt mig viktiga begrepp i geografiundervisning.

Framtida forskning

Det hade varit intressant att intervjua elever om deras inställning till regionen och identitet och undersöka hur de ser på sin egen framtid och möjligheterna med Öresundsregionen. Skulle även vilja göra samma undersökning om ett par år för att se om det har skett någon förändring i pedagogernas föreställning.

Litteraturlista

Skriftserien Kairos, 1999: Arkitekturteorier.5 uppl. Rasters förlag

Arvidsson Håkan, Persson Hans- Åke (red), 2003: *Europeiska brytpunkter*. Lund: Studentlitteratur.

Bell Judith, 2000: *Introduktion till forsknings metodik*. Lund: Studentlitteratur.

Berg Per Olof, Linde-Laursen Anders, Löfgren Orvar (eds), 2000: *Invoking a Transnational Metropolis. The making of the Öresund Region*. Lund: Studentlitteratur

Egeland Helene, Johannisson Jenny (red), 2003: *Kultur Plats Identitet. Det lokalas betydelse i en globaliserad värld*. Nora: Bokförlaget nya Doxa.

Ek, Richard, 2003: *Öresundsregionen-bli till! De geografiska visionernas diskursiva rytmer*. Lund: KFS AB.

Ejvegård Rolf, 1993: *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Idvall, Markus, 2000: *Kartornas Kraft. Regionen som samhällsvision i Öresundsbrons tid*. Lund: Nordic Academy Press.

Johansson Bo, Svedner Per-Olov, 2006: *Examensarbetet i lärarutbildningen Undersökningsmetoder och språklig utformning*.4 uppl. Uppsala: Kunskapsföretaget.

Molin Lena, 2006: *Rum, frirum och moral. En studie av skolgeografins innehållsval*. Uppsala.

Nationalencyklopedin 2007: *Identitet*. Online www.ne.se.support.mah.se kl. 12:03 2007-11-19

Nationalencyklopedin 2007: *Region*. Online www.ne.se.support.mah.se kl. 11:23 2007-11-19

Nationalencyklopedin 2007: *Regional identitet*. Online www.ne.se.support.mah.se kl. 12:35 2007-11-19

Nationalencyklopedin 2007 *Öresundsförbindelsen*. Online www.ne.se.support.mah.se kl. 15.44 2007-11-19

Persson Hans-Åke, Ståhl Solveig, Tägil Sven, 1994: *Närhet och nätverk – regionernas återkomst*. Lund: Erik Philip Sörensens Stiftelse.

Ristilammi, Markku-Per, 2003: *Mim och verklighet. En studie av stadens gränser*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposium.

Skolverket 2007: *Kursplan Geografi*. Online www.skolverket.se kl. 18:27 2007-12-30

Stevens Richard (red), 1998: *Att förstå människor*. Lund: Studentlitteratur.

Öresundsuniversitetet, 2007 online www.uni.oresund.org 21:23 2007-11-20

Bilaga 1

Intervjumall

Bilagan utgår ifrån frågeområden enligt följande:

Öresundregionen

Avgränsning

Region

För individen

Regional identitet

Region

I ämnet/undervisningen

Regional identitet

Region

För eleven

Regional identitet

Elevens föreställning om region

Elevens identifikation/regional identitet

Öresundsregionen för eleven (kultur, utbildning, arbete, kommunikation)

Framtid